

Samsun'da İlköğretim Okulu Çocuklarında Astım ve Diğer Allerjik Hastalıkların Sıklığı

M. ÇAKIR*, F. ÇETİNKAYA**

* Doğum ve Çocuk Bakım Evi, SAMSUN

** Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İSTANBUL

Bu çalışmada, 1997 yılında Samsun il merkezinde ilköğretim okulu çocuklarında astım ve allerjik hastalıkların sıklığı araştırılmıştır. Bu amaçla il merkezinde dokuz ilköğretim okulu seçilmiş ve standart "International Study of Asthma and Allergies in Childhood (ISAAC)" anket formunda bulunan soruları içeren 3600 form dağıtılmıştır. Anket formlarının %85.8'i geri toplanmıştır. Çalışmaya alınan çocukların %19.8'i yaşamlarının herhangi bir döneminde "wheezing" tanımlamıştır. Doktor tarafından astım tanısı oranı %14.5, son 12 ayda "wheezing" veya atak geçirme

oranı %16.5 olarak bulunmuştur. Astım semptomu olan bireylerde %15.6 oranında allerjik rinit, %14.4 oranında allerjik konjunktivit ve %12.7 oranında dermatit semptomları olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak bu verilere göre, 1997 yılında Samsun il merkezinin ülkemizde astım semptomlarının sık görüldüğü illerden biri olduğu ve aynı yerde bir önceki yapılan çalışma ile kıyaslandığında, prevalansın artış trendinde olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji, Astım, Allerjik rinit, Dermatit.

Prevalence of Bronchial Asthma and Other Allergic Diseases Among School Children in Samsun

In this study the prevalences of asthma and other allergic diseases were investigated among the school children in Samsun in the year of 1997. For the study nine primary schools were randomly selected in inner city and 3600 questionnaires which included standardized International Study of Asthma and Allergies in Childhood (ISAAC) questions were given to the participants and 85.8% of them were given back. Lifetime wheezing rate was 19.8%, physician-diagnosed asthma

was 14.5%, and wheezing or asthma attacks during the last year was 16.5%. The asthmatic subjects also reported the symptoms of allergic rhinitis (15.6%), conjunctivitis (14.4%) and dermatitis (12.7%). In conclusion; these data show that Samsun is one of the cities of our country in which the asthma symptoms are most commonly seen in 1997.

Key Words: Epidemiology, Asthma, Allergic rhinitis, Dermatitis.

Yazışma Adresi: Dr. F. ÇETİNKAYA

Ataköy 7-8. Kısım D: 33 A Girişi Daire: 8, 34750, İSTANBUL
e-posta: feyzulkaya@mynet.com

Son yıllarda tüm dünyada, özellikle gelişmiş ülkelerde çocukluk döneminde astım ve diğer allerjik hastalıkların sıklığında hızlı bir artış olduğu görülmektedir^[1,2]. Bu durum son 15 yıl içinde yapılan anket araştırmaları ile ortaya konulmuş olmakla beraber, araştırmalarda standart bir anket formunun kullanılmaması ve astım tanımında ortak bir karara varılmaması olması ciddi bir engel olarak ortaya çıkmıştır. Bu güçlüğü ortadan kaldırmaya yönelik olarak astım semptomlarının sıklığını araştırmak için standart bir anket olan “International Study of Asthma and Allergy in Childhood (ISAAC)” formu geliştirilmiş ve bu form geniş oranda kabul görmüştür^[3,4]. Bu anketle yapılan çalışmaların yayımlanması ile elde edilen sonuçlar daha çok karşılaştırılabilir bir özellik kazanmıştır. Bu çalışmada ISAAC anketi kullanılarak, Samsun’da okul çağındaki çocuklarda astım semptomlarının sıklığı araştırılmış ve elde edilen sonuçlar aynı yöntemle yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu çalışma, 1997 yılında Samsun il merkezinde yapılmıştır ve çalışma grubunu ilköğretim okulları arasından seçilen dokuz okul oluşturmuştur. Okullar ilin sosyoekonomik yönden farklılık gösteren üç ayrı kesiminden üçer okul

olacak şekilde seçilmiştir. Bu okullardan da her sınıftan birer şube olacak şekilde sınıf seçimi yapılmıştır. Ek 1’de gösterilen soruları içeren 3600 standart anket formu dağıtılmış, çalışmanın amacı aynı araştırmacı tarafından sınıftaki öğrencilere açıklanmış ve anket formlarının anne veya baba tarafından doldurulmasından sonra iade edilmesi istenmiştir. Anketler iki gün içinde toplanmış ve Excell for Windows veri tabanı programında oluşturulan tablolara aktarılmıştır. Sonuçları değerlendirmek için de SPSS for Windows istatistik programı kullanılmıştır. Gruplar arasındaki ortalamayı karşılaştırmak için Student’s t-testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Deneklere 3600 anket formu dağıtılmış, 3090 (%85.8) anket formu geri toplanmıştır. Ankete cevap verenlerin %47.3’ü kız, %52.7’si erkek olarak bulunmuştur. Astım semptomlarının görülme sıklığı Tablo 1’de görülmektedir. Deneklerden %19.8’i yaşamlarının herhangi bir döneminde “wheezing” tanımlamıştır. Doktor tarafından astım tanısı konulma oranı %14.5, son 12 ayda “wheezing” veya atak geçirme oranı %16.5 olarak bulunmuştur. Son 12 ayda astım atağı geçirenlerin %61.9’u dörtten daha az sayıda atak, %31.4’ü 4-12 arasında atak, %6.7’si de 12’den fazla sayıda atak geçir-

Tablo 1. Samsun ili ilköğretim okulu çocuklarında astım semptomlarının görülme sıklığı.

		Kız (%)	Erkek (%)	Toplam (%)
1. Yaşam boyu “wheezing”	p< 0.001	21.8	17.5	19.8
2. Doktor tarafından astım tanısı	p< 0.05	16.8	12.5	14.5
3. Son 12 ayda “wheezing” veya astım atağı	p< 0.05	18.9	14	16.5
4. Son 12 ayda astım atağı geçirenlerdeki atak sayısı				
a. < 4		67.5	55.2	61.9
b. 4-12		27.2	36.5	31.4
c. > 12		5.3	8.3	6.7
5. Son 12 ayda astım atağı geçirenlerdeki noktürnal astım	p> 0.05	39.8	42.9	41.2
6. Son 12 ayda “wheezing” atağı olanlardaki ağır astım atağı	p> 0.05	28.9	24.5	26.9
7. Egzersize bağlı astım atağı	p< 0.05	9.7	7.8	8.7
8. Noktürnal öksürük	p> 0.05	27.0	25.2	26.1
9. Sabahları balgam çıkarma	p< 0.05	13.6	16.3	15.1
10. Sabah dispnesi	p< 0.05	6.1	7.8	7
11. Allerjenle temas sonucu “wheezing”	p> 0.05	5.9	5.4	5.6
12. Astım ilacı kullanma sıklığı	p> 0.05	10.7	11.3	11
13. Yaşam boyu bronşit sıklığı	p< 0.001	34.5	29.8	32
14. Soğuk algınlığı ile birlikte “wheezing”	p> 0.05	22.6	20.4	21.5

miştir. Son 12 ayda astım semptomu görülenlerin %41.2'si noktürnal astım atağı, %26.9'u ise ağır astım atağı geçirmiştir. Astım ilacı kullanma sıklığı %11 olarak bulunmuştur. Astım semptomu pozitif olan bireylerde %15.6 oranında allerjik rinit, %14.4 oranında allerjik konjunktivit, %12.7 oranında ise allerjik deri hastalığına rastlanmıştır. Astım semptomu göstermeyenlerde ise aynı oranlar sırasıyla %3.6, %1.9, %0.9 olarak bulunmuştur (Tablo 2). Astım semptomları pozitif olan bireylerin aile fertlerinde allerjik hastalık görülme sıklığı sırasıyla şöyle bulunmuştur: Astım %12.5, allerjik rinit %14.6 ve deri allerjileri %15.3 (Tablo 3).

TARTIŞMA

Bronş astımı sıklığının bütün dünyada giderek arttığı yapılan epidemiyolojik çalışmalarla ortaya konmuştur^[5,6]. Ancak araştırmaların farklı yöntem ve anket formları ile yapılması nedeniyle sonuçların karşılaştırılması güçlük arz etmektedir. Bu güçlüğü ortadan kaldırmak için geliştirilen ISAAC anket formları bu konuda bir standart sağlamayı amaçlamıştır^[7]. Bu yöntemle ülkemizde çeşitli illerde çalışmalar yapılmış ve elde edilen sonuçlar astım sıklığının bölgeler arasında farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur^[3,4,7]. Ülkemizde yapılan ve yayınlanan araştırma sonuçlarına göre, Samsun'da göreceli olarak yüksek oranda (%10.2) astım prevalansı saptandığı bildirilmiştir^[8-11]. Bizim, üç ayrı sosyoekonomik kesimde yer alan okullarda yaptığımız bu anket araştırması sonucuna göre son 12 ayda astım semptomu görülme sıklığı %16.5, doktor

tarafından astım tanısı konma sıklığı ise %14.5 olarak bulunmuştur. Bu iki araştırma farklı anket formlarıyla yapılmasına rağmen, astım semptomlarında anlamlı bir artış olduğunu gösterebilir. Bu sonuçlar bize Samsun'un ülkemizde astımın sık görüldüğü bölgelerin arasında olduğunu ve bu yörede astım semptomlarının nispeten daha uzun süre devam ettiğini işaret etmektedir. Doktor tarafından astım tanısı konulmasına rağmen (%14.5) bunların yalnızca %76'sında gerçek anlamda bir antiastım ilacının kullanılması, doktor tarafından astım tanısı konulmasına rağmen etkili bir tedavinin yapılmadığı gerçeğini de ortaya koymaktadır.

Hastalarda diğer allerjik hastalıkların oranına bakıldığında; allerjik rinitin %9.1, allerjik konjunktivit %5.8, allerjik deri hastalıklarının %3.6 sıklığında görüldüğü dikkati çekmektedir. Bu genel oranlar astımı olan vakalarda daha yüksek bulunmuştur (Tablo 2). Aynı hastalıkların sıklığı dört yıl önce yapılan araştırmada sırasıyla %11, %7.1 ve %6.3 olarak bulunmuştur. Deri allerjilerindeki farklı sonuçlar, anket formlarında deri allerjilerinin farklı şekilde tanımlanması ile ilgilidir.

Çalışmamızın sonuçları ülkemizin diğer yöreleri ve dünyanın başka ülkelerinden elde edilen sonuçlara göre bazı farklılıklar göstermektedir. Selçuk ve arkadaşları, Edirne'de ilköğretim çocuklarında astım sıklığını %16.4, yaşam boyu "wheezing" sıklığını %18.9, allerjik nezle sıklığını %12.3, egzema sıklığını ise %2.2 olarak bulmuşlardır^[10]. Bu çalışmada bizimkinden çok farklı

Tablo 2. Samsun ili ilköğretim okulu çocuklarında diğer allerjik hastalıkların sıklığı.

	Genel			Astım semptomu pozitif			Astım semptomu negatif		
	K (%)	E (%)	T (%)	K (%)	E (%)	T (%)	K (%)	E (%)	T (%)
Allerjik rinit	9.6*	8.6*	9.1	15.3	16.2	15.6	3.2	3.7	3.6
Allerjik konjunktivit	5.6 *	6*	5.8	14.2	14.1	14.4	1.8	1.7	1.9
Allerjik deri hastalığı	3.7*	3.6*	3.6	12.4*	13.4*	12.7	0.8	0.9	0.9

* p> 0.05. K: Kız, E: Erkek, T: Toplam.

Tablo 3. Samsun ili ilköğretim okulu çocuklarının aile fertlerinde allerjik hastalıkların görülme sıklığı.

	Astım semptomu pozitif			Astım semptomu negatif		
	K (%)	E (%)	T (%)	K (%)	E (%)	T (%)
Astım veya allerjik bronşit	12.4*	12.6	12.5	7.2*	6.6	6.9
Allerjik rinit	14.2*	14.9	14.6	7.7*	6.6	7.1
Deri allerjileri	14.6*	15.8	15.3	7.5*	6	6.7

* p> 0.05. K: Kız, E: Erkek, T: Toplam.

olarak son 12 ayda astım sıklığı %5.6, “wheezing” sıklığı ise yine %5.6 olarak bulunmuştur.

Singapur’da okul çocuklarında yapılan bir çalışmada, yaşam boyu “wheezing” sıklığı %22, son 12 aydaki “wheezing” sıklığı ise %12 olarak bulunmuştur^[1]. Bu sonuçlar bizim elde ettiğimiz sonuçlara yakındır. Leung ve arkadaşları, iki farklı yöntemle 1992 ve 1995 yıllarında Hong Kong’da astım ve diğer allerjik hastalıkların sıklığını araştırmışlardır^[3,12]. Bu çalışmaların sonuçları karşılaştırıldığında 1995 yılında ISAAC yöntemiyle yapılan anket araştırması 1992 yılında yapılan çalışmadan farklı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara göre astım sıklığı %71, “wheezing” sıklığı ise %255 oranında daha fazla görülmüştür. Araştırmacılar bu artışın daha çok araştırmada kullanılan anket formlarının farklı olmasıyla açıklanabileceğini ileri sürmüşlerdir. Yine aynı çalışma grubu tarafından 1989 ve 1994 yıllarında aynı anket formu ile yapılan araştırmalar yaşamın herhangi bir döneminde “wheezing” ve doktor tarafından konulmuş astım tanısı sıklığının sırasıyla %4.6’dan %7.6’ya ve %4.8’den %7.2’ye çıktığını göstermiştir^[13].

Sonuç olarak; iki farklı yöntemle yapılmış olsa da, Samsun yöresinde son dört yıl içinde yapılan anket araştırmaları astım sıklığında bir artış olduğunu göstermektedir.

KAYNAKLAR

1. Goh DYT, Chew FT, Quek SC, Lee BW. Prevalence and severity of asthma rhinitis, and eczema in Singapore school children. Arch Dis Child 1996;74:131-5.
2. Ninen TK, Russell G. Respiratory symptoms and atopy in Aberden school children evidence from two surveys 15 years apart. BMJ 1992;304:873-5.

3. Leung R, Wong G, Lau J ve ark. Prevalence of asthma and allergy in Hong Kong school children: an ISAAC study. Eur Respir J 1997;10:354-60.
4. Pearce N, Weiland S, Keil U. Self reported prevalence of asthma symptoms in children in Australia, England, Germany and New Zealand: an international comparison using the ISAAC protocol. Eur Respir J 1993;6:1455-61.
5. Renes ST, Korppi M, Renes K, Pekkaus J. Prevalence of asthma at school age; a clinical population-based study in eastern Finland. Acta Paediatr 1996;85:59-63.
6. Clifford RD, Radford M, Howell JB, Holgate ST. Prevalence of respiratory symptoms among 7 and 11 year old school children and association with asthma. Arc Dis Child 1989;64:118-25.
7. Asher MI, Keil U, Anderson HR ve ark. International study of asthma and allergies in childhood (ISAAC) rationale and methods. Eur Respir J 1995;8:483-9.
8. Saraçlar Y, Yiğit Ş, Adaloğlu G ve ark. Ankara’da ilkokul çocuklarında allerjik hastalıkların prevalansı. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 1994;37:215-26.
9. Küçüköyük Ş, Aydın M, Çetinkaya F ve ark. The prevalence of asthma and other allergic diseases in a province of Turkey. Turkish J Paediatr 1996;38:149-53.
10. Selçuk ZT, Çağlar T, Enünlü T, Topal T. The prevalence of allergic diseases in primary school children in Edirne: Turkey. Clin Exp Allergy 1997;27:262-9.
11. Kalyoncu AF, Selçuk ZT, Karakoça Y ve ark. Prevalence of childhood asthma and allergic diseases in Ankara, Turkey. Allergy 1994;49:465-8.
12. Leung R, Bishop J, Robertson CF. Prevalence of asthma and wheeze in Hong Kong schoolchildren: an international comparative study. Eur Respir J 1994;7:2046-9.
13. Lai CKW, Douglass C, Ho SS ve ark. Asthma epidemiology in the far east. Clin Exp Allergy 1996;26:5-12.

Ek 1. Samsun ili ilköğretim okulu çocuklarında bronş astımı ve allerjik hastalıklar sıklığı araştırması anket soruları.

1. Çocukta yaşam boyu göğüsten gelen hırıltı veya ıslık sesi
2. Bir doktor tarafından konulan astım veya allerjik bronşit tanısı
3. Son 12 ayda göğüsten gelen ıslık sesi veya hırıltı
4. Son 12 ayda kaç kez hırıltı, ıslık sesi duyulduğu veya astım krizi geçirdiği
5. Son 12 ayda ıslık sesi veya astım krizi ile gece uyanması
6. Son 12 ayda konuşmayı engelleyen ıslık sesi veya astım krizi
7. Son 12 ayda egzersiz sırasında veya sonrasında hırıltı veya ıslık sesi
8. Son 12 ayda viral infeksiyon veya üşütme dışında gece öksürüğü
9. Son 12 ayda sabah balgamı
10. Son 12 ayda sabahları olan göğüs sıkışması
11. Son 12 ayda allerjenle temas sonucu olan göğüs sıkışması
12. Son 12 ayda aldığı astım ilacı
13. Daha önce geçirmiş olduğu bronşit
14. Soğuk algınlığı ile birlikte olan göğüs hırıltısı veya ıslık sesi